

Izbori pa pregovori?

Dijalog između Beograda i Prištine još nije ni počeo, a već je odneo prve političke žrtve. Predsednik Kosova, **Fatmir Sejdiu**, podneo je ostavku, a Kosovo se nalazi pred vanrednim izborima. Tako je Evropska unija (EU) odmah mogla da shvati da će pregovori biti teški i koliko je važno voditi računa o svakom detalju kako se ne bi ugrozila politička stabilnost Srbije, Kosova i čitavog zapadnog Balkana.

Ostavka predsednika Kosova, Fatmira Sejdiua, usledila je u trenutku kada su svi očekivali da otpočne dijalog između Beograda i Prištine u svetlu zajedničke rezolucije koju su Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija podneli Srbija i Evropska unija. Ova rezolucija je označila kraj konflikta Evropske unije i Srbije u vezi sa Kosovom i širom je otvorila vrata početku pregovora. Utisak je da je na ovaj način posle dugo vremena Beograd preuzeo inicijativu u vezi sa Kosovom i da je otvoreniji za razgovore od predstavnika kosovskih Albanaca. To je potvrdio i sastanak koji su prošle nedelje u Njujorku imali predsednik Srbije **Boris Tadić** i ministarka spoljnih poslova EU **Ketrin Ešton**.

“Posle podnošenja zajedničke rezolucije, glavna tema našeg razgovora bila je nastavak dijaloga Prištine i Beograda, što je i glavna prednost te rezolucije, o svim otvorenim pitanjima dijaloga koji na Balkanu treba da reši istorijski konflikt Srba i Albanaca”, rekao je Tadić. On je rekao da je sa Ešton dogovarao mnoge bitne elemente dijaloga, ko će ga voditi i na koji način. „Zaključili smo da je još prerano govoriti o učesnicima u dijalogu, ali nema nikave dileme da će pregovarački timovi biti sastavljeni od eksperata“, izjavio je Tadić i dodao „da bi se kreirala dobra atmosfera, potrebno je imati brze uspehe u tom dijalogu. Važno je reći i da dijalog treba da krene uskoro, a pre toga i Priština i Beograd treba da razreše neka tehnička pitanja“.

Ministarka Ešton najavila je da će i EU formirati stručne timove koji će pomoći dijalog, a samo nekoliko dana kasnije na zajedničkom sastanku sa državnom sekretarkom, **Hilari Klinton**, potvrđena je rešenost EU i SAD da zajedno ohrabre Beograd i Prištinu da otpočinu dijalog. „Razgovarale smo i o Balkanu, gde smo obe potpuno uključene i rešene da pomognemo svim zemljama u regionu, shvatajući njihove aspiracije za punu integraciju u evroatlantsku zajednicu“, rekla je državna sekretarka SAD-a i dodala da Sjedinjene Američke Države pozdravljaju napore EU da „pomogne Srbiji i Kosovu da reše praktična pitanja između njih“. Hilari Klinton je najavila posetu regionu i Beogradu i Prištini kao priliku da razgovara, ne samo sa liderima, već i sa građanima.

Formalni razlog za ostavku predsednika Kosova bila je odluka Ustavnog suda po kojoj ne može istovremeno da obavlja „**funkcije predsednika Kosova i predsednika vladajućeg Demokratskog saveza Kosova (DSK)**“. Pravi razlog za ostavku je činjenica da Kosovo sledeće godine čekaju redovni izbori, a da partija koju vodi Sejdiu ima sve slabiji rejting. Ostavku je obrazložio ovako: „Obavljam sam ovu funkciju sa ponosom i poštovanjem. Radio sam kako bih ispunio volju naroda i zalagao se za izgradnju institucija. I danas, ovim činom pokazujem privrženost tim institucijama“.

Ostavka predsednika Kosova, Fatmira Sejdiua, usledila je u trenutku kada su svi očekivali da otpočne dijalog između Beograda i Prištine u svetlu zajedničke rezolucije koju su Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija podneli Srbija i Evropska unija.

Građani Kosova, kao ni građani Srbije nisu pripremani na činjenicu da će pre ili kasnije doći do pregovora između Beograda i Prištine u kojima će svaka strana morati nešto da izgubi kako bi se postigao dogovor. U javnom mnjenju i Kosova, i Srbije svaki ustupak se tumači kao izdaja ili popuštanje. Postavlja se pitanje da li je normalno da u takvoj situaciji, neposredno pred izbore, Sejdiu vodi pregovore i tako umanju šanse svoje stranke na istim? Jasno je da pregovore sa Srbijom sa kosovske strane ne može da vodi vlast koja nema pun mandat, odnosno najmanje četiri godine vlasti pred sobom. Zato će ozbiljne pregovore sa kosovske stranke voditi nova Vlada.

Da će biti tako, potvrdio je Fatmir Sejdiu u svojoj prvoj izjavi posle ostavke na mesto predsednika Kosova, u kojoj je rekao je koalicija njegove stranke sa Demokratskom partijom Kosova (DPK), koju vodi premijer Hašim Tači, **“suštinski mrtva”**, te da polako treba pripremati nove izbore. **“Verujem da će izbori biti održani pre novembra sledeće godine, ali nikako za 30 ili 45 dana”**, izjavio je Sejdiu za BBC. I pored toga što se zapadne diplomate u Prištini i Evropska unija trude da ostavka Sejdiua ne izazove političku krizu, to je proces koji ne može da se zaustavi. Jasno je da ni kosovski premijer Hašim Tači posle odlaska njegovog koalicionog partnera neće sam počinjati pregovore sa Srbijom i tako smanjiti šanse svoje stranke na predstojećim izborima. Posle odlaska Sejdiua, on jednostavno nema sa kim da podeli odgovornost - tako da pravih pregovora neće biti. Ne treba takođe zanemariti činjenicu da je “pregovarački kapacitet” Hašima Tačija sa Srbijom veoma mali, za razliku od kapaciteta koji ima Sejdiu. Naime, Tači je kao bivši politički lider Oslobođilačke vojske Kosova (OVK) optužen u Srbiji za ratne zločine, a za njim je raspisana i poternica. Tači, opterećen ratnom prošlašću, nije političar sa kojim bi bilo koji srpski političar koji vodi računa o rejtingu u Srbiji bio spreman da se rukuje. Sejdiu, koji je umereni političar bez ratne prošlosti, mnogo je prihvatljiviji sagovornik za Srbiju. Zato aktuelna vlada Kosova bez Sejdiua nema nikakav pregovarački kapacitet, što dodatno potvrđuje tezu da će ozbiljni pregovori sačekati novu vladu Kosova.

Ne treba takođe zanemariti činjenicu da je “pregovarački kapacitet” Hašima Tačija sa Srbijom veoma mali, za razliku od kapaciteta koji ima Sejdiu.

Kosovo čekaju vanredni izbori, a jedino je pitanje kada će biti održani. Prištinski list “Kosova sot” objavio je nedavno da stranka premijera Tačija želi izbore u roku od tri meseca, dok stranka bivšeg predsednika Sejdiua želi izbore za šest meseci. Očigledno da Tači želi da iskoristi trenutak u kome je njegov glavni opozicioni rival, lider Alijanse za budućnost Kosova, **Ramuš Haradinaj**, u pritvoru Haškog tribunala zbog zločina koje je počinio nad srpskim civilima kao komandant OVK, kao i da iskoristi i loš rejting bivšeg koalicionog partnera stranke koju vodi Sejdiu. Ne treba zaboraviti ni radikalni pokret “Samoopredeljenje” **Aljbina Kurtija** koji se protivi bilo kakvim pregovorima sa Srbijom i traži ujedinjenje Kosova sa Albanijom. Snaga ovog pokreta, pretežno popularnog među mladima, nije poznata, ali analitičari procenjuju da je između 5 – 10 odsto glasova. Opozicija na Kosovu je već zatražila odlaganje razgovora sa Beogradom. Oni bi, prema navodima opozicionih stranaka, trebalo da počnu tek nakon prevazilaženja institucionalne krize ili posle održavanja eventualnih vanrednih izbora. Prištinski mediji su objavili da su se premijer Hašim Tači, predsednik DSK-a Fatmir Sejdiu i ambasadori zemalja “kvinte” složili da vanredni izbori na Kosovu budu održani između 15. januara i 15. februara.

Dok Kosovo ide ka vanrednim izborima, šta se dešava u Srbiji? Srbija je blizu redovnim izborima koji treba da se održe najkasnije u maju 2012. godine. Ukoliko se vanredni izbori na Kosovu održe početkom godine, to znači da bi pregovori sa Beogradom mogli da počnu u martu ili aprilu 2011. godine. Tada će Srbija biti na manje od godinu dana od izbora. Kada se vreme do izbora broji mesecima, nijedna vladajuća stranka u bilo kojoj zemlji na svetu ne povlači nepopularne poteze. Tako je i u Srbiji. To znači da bi moglo da se desi da kada Kosovo bude spremno za pregovore ne bude spremna Srbija, odnosno da se čekaju srpski izbori.

Srbija je svoje “kosovske političke žrtve” imala pre dve godine, odnosno nekoliko meseci posle samoproglašenja nezavisnosti Kosova. Zbog neslaganja u vezi sa načinom na koji će se Srbija u međunarodnoj zajednici boriti protiv proglašenja nezavisnosti Kosova, raspala se tada srpska vlada i održani su vanredni izbori. Na tim izborima održanim u maju 2008. godine trijumfovala je umerenija politička opcija, odnosno koalicija okupljena oko predsednika Srbije Borisa Tadića.

Pod parolom “i Kosovo, i Evropa” danas vladajuća Demokratska stranka odnela je uverljivu pobjedu, a dotadašnji premijer, umereni nacionalista **Vojislav Koštunica**, otišao je u opoziciju. Danas je Srbija daleko od vanrednih izbora jer je vladajuća koalicija stabilna. Izbori pre proleća 2012. godine u Srbiji su mogući samo ako vladajuća Demokratska stranka predsednika Tadića proceni da su raniji izbori u njenom interesu. Pregovori sa kosovskim vlastima, makar bili samo tehničkog karaktera, sigurno će izazvati veliku pažnju srpske javnosti. Kao ni kosovski, ni srpski građani nisu spremni na kompromise u pregovorima Beograda i Prištine, što znači da bi Vlada mogla lako da bude optužena za izdaju nacionalnih interesa. Ako niko drugi, to će sigurno da učini opozicija, tvrdeći da vlast čini isuviše ustupaka. Sve to sužava manevarski prostor za ozbiljne pregovore. Vlada Srbije u sadašnjem sastavu ima dovoljan legitimitet kao i “pregovarački kapacitet” za pregovore sa kosovskim institucijama. Jasno je, međutim, da Vladi ne trebaju rezultati pregovora koji bi ugrozili politički rejting vladajućih stranaka.

Politička situacija u Srbiji je bolja nego na Kosovu. Vladajuća koalicija ima tesnu poslaničku većinu, ali najveća opoziciona stranka - Srpska napredna stranka (SNS) lidera opozicije **Tomislava Nikolića**, koja se pre dve godine izdvojila iz nacionalističke Srpske radikalne stranke (SRS) koju predvodi haški optuženik **Vojislav Šešelj**, zalaže se za ulazak Srbije u EU i nije kritikovala pregovarački proces između Beograda i Prištine. Pored toga, druga opoziciona stranka, proevropska Liberalno-demokratska partija **Čedomira Jovanovića**, zalaže se za priznavanje nezavisnosti Kosova od strane Srbije i ovih dana je javno zatražila da pregovore o Kosovu vodi premijer Srbije, kao i da u ovom procesu sa srpske strane ne učestvuju političari koji su bili deo ranijih, neuspešnih pregovora. Deo opozicije koji je protiv pregovora sa kosovskim institucijama u ovom trenutku ima oko 10 – 15 odsto biračkog tela. Novi izbori u Srbiji doneli bi možda drugačiji raspored političkih snaga, ali ne bi promenili ništa od pravca kojim je zemlja krenula kada su u pitanju evrointegracije i pregovori u vezi sa Kosovom.

U Srbiji se sve češće govori da bi posle narednih izbora, redovnih ili vanrednih, moglo da dođe do velike koalicije između Tadićeve Demokratske stranke i Nikolićeve Srpske napredne stranke kojoj bi se priključila Socijalistička partija Srbije

(SPS) **Ivice Dačića**. Prednost ove koalicije je što bi Vlada koju bi ove stranke napravile imala sigurno dvotrećinsku većinu u Skupštini, kao i što bi imala veoma veliki legitimitet. Ovakva snažna vlada, sa četiri godine mandata ispred sebe, mogla bi mnogo lakše da pregovara sa kosovskim Albancima, kao i da donosi teže odluke. I što je još važnije, prema sadašnjem rejtingu ovih stranaka, imala bi dvotrećinsku većinu u Skupštini koja je neophodna za promenu Ustava Srbije. Ne treba zaboraviti da u Ustavu Srbije piše da je “Kosovo deo Srbije”. Sve to govori u prilog teze da bi i u Srbiji mogli da se održe vanredni izbori. Ako se ima u vidu da Vlada veoma užurbano prodaje kompaniju Telekom Srbija, kao i da se krajem godine može očekivati da Srbija dobije status kandidata za članstvo u EU, jasno je da bi sredinom sledeće godine mogli da se stvore mnogi uslovi da vladajuća Demokratska stranka inicira vanredne izbore.

Veoma je moguće da EU ohrabri i Srbiju, i Kosovo da se održe vanredni izbori.

Evropska unija želi da Beograd i Priština otpočnu dijalog što pre. Nije međutim nevažno kakav će kvalitet imati taj dijalog. Ukoliko ga budu vodile vlade koje su pred izborima, one neće biti spremne na kompromise koji su neophodni za ovaj istorijski dijalog. Zato je veoma moguće da EU ohrabri i Srbiju, i Kosovo da se održe vanredni izbori. Jer, nove vlade za koje se već zna da će ih uz neke izmene činiti sada vladajuće stranke sa glasovima koje će dobiti legitimitetom koji su im dali birači i činjenicom da imaju pun mandat pred sobom, svakako bi bile spremnije na kompromise. Do tada, dijalog će se odvijati na ekspertskom nivou, daleko od očiju javnosti, po pitanjima energetike, školstva, saobraćaja i drugih važnih pitanja. Politički pregovori mogu da čekaju. Za njih su neophodni jaki pregovarači sa punim mandatom. Jer, niko neće primetiti da se struja ponovo transportuje električnim vodovima između Srbije i Kosova, iako se od toga živi. Ali svi će primetiti grb, zastavu ili neki drugi statusni simbol i upravo oko takvih stvari se podižu tenzije. Zato je veoma važno procesu koji je na svom početku pristupiti oprezno i sa puno pažnje kako bi doneo trajna rešenja za region, a ne da postane izvor političke nestabilnosti.